exprimatur,& poteſt ex officio ſuo,de quo dixi.ſup. de po
ſtu.præla.c. bonę.il i.& habens regulam ,ꝙ vbi iudex ex of
ficio poteſt ſupplere,ad ſupplendum non arctatur, nec ap-
pellari conſequẽter poteſt,ſi nõ ſuppleat.No.ii. ꝙ in dubio
non p̄ſumitur iactatio proprii,& maxime eius,quod eſt q̄-
ſitũ multis laboribus & expẽſis,& de quo viuere dẽt, & ſic
beneficii renunciatio in dubio non pręſumitur voluntarie
facta,quin aliqua cã extrinſecus illum impellat.No.3.mul-
ta accidentia circa renunciationẽ beneficii , q̃ illa inficere
poſſunt,vis,i.violentia,metus,oppreſſio , ꝓmiſſio alicuius
t̄palis,datio pecunię,& ſimilia,& ſic hẽs ꝙ ſicut ĩ cõſtruẽ-
do iure ſp̃uali datio pecuniæ inficit,ſic & in deſtruẽdo , ſeu
deſtituẽdo.Item ꝙ ad vitiũ ſimonię inducendũ hęc duo pa
rificantur,dare pecuniã,vel pro mittere pecuniã ,vel aliud
t̄pale.No.4.ꝙ exceptio legitima & veriſimilis facta cõſtrin
git actionẽ,niſi replicatione actor iuuetur. Et ſic habes q̄d
eſt replicatio,q̄a eſt exceptionis repulſio,& actoris releua
tio,de quo.de excep.c.a nobis.Not.ꝙ concurrentibus ex-
ceptione ſpontaneæ renũciationis,& replicatione nõ ſpõ-
taneę,ab vtraque parte teſtes admittunt̃,& in fine obtinẽ-
di attenditur, & obtinet melius probans habito reſpectu
ad dignitatem,numerũ teſtium,& opinionẽ.Vlt.no. ꝙ ne-
b gatiua[b] pręgnans habens implicitam affirmatiuam tanq̄
ſaltem indirecte & mediate palpabilis ſenſu tactus eſt pro-
babilis,de quo.ſup.de elect.c.bonę.il i.In glo.i.ibi,nulla cã
reſignationis aſſignata,i.in propoſitione exceptionis,ſecũ
dum vnum intellectum. Et ibi inquirat cauſam renuncia-
tionis,i. petat a reo opponente exceptionem renunciatio-
nis.Et ibi,non renunciauit. quo caſu ſi replicet , admittet̃
probatio vtriuſque,& actoris de non ſpontanea , & rei de
ſpontanea renunciatione , & in fine obtinebit qui melius
probabit , habito reſpectu ad dignitatem & numeroſitatẽ
&c.& ſic reſpondet vtrique queſtioni.Antequam deſcẽdã
ad alias lect. opp. ꝙ papa non ſufficienter r̃ndeat q̄õnibus
hic propoſitis,quia hic formantur duę quęſtiones,vt appa
ret ex contentu literę , & non apparet quod ſit reſponſum
niſi vni.Secundo quia non apparet an clare ſit reſponſum.
nam non declarat an iudex ex neceſſitate arctetur ad hãc
exceptionem admittẽdã , vel nõ ,vel inquiſitionẽ de cauſa
faciendam.dicit. n. ꝙ nõ eſt ſuperuacuum &c.Tertio vr̃ ꝙ
ſit compellendus ad exprimendam cauſam exceptionis.ſi-
cut.n. agẽs, vbi iuris p̄ſumptio reſiſtit,arctatur ad exprimẽ
dã cãm agẽdi,ꝑ quam iuſtificet actionẽ, vt probatur. ſup.
de ele.c.conſtitutis.de reſti.ſpo.c.ad decimas.li.vi.Ita vr̃ ꝙ
debeat arctari ad exprimendam cauſam exceptionis exci-
piens.Timore huius contrarii hæc decr.multipliciter intel
ligitur ſecundum gl.q̄ eſt ſuꝑ ver.cãm reſignationis . Vnde
ſi plura beneficia tenebat,dic ꝙ forte alterum cui renũcia-
uit,tenebat contra conſcientiam,vel forte ibi timebat reſi
dere propter aeris intemperien, vel propter inimicos , uel
inimicitias,& in abſentia nullos redditus habebat, & tene
batur ad reſidendum,vt gl.ibi,ſine aliqua cã.primus intel-
lectus cõis,ꝙ hic ſiãt duę q̄õnes.Prima,an excipiẽs de ſpõ-
tanea renũciatione arctetur ad exprimẽdã cãm ex qua ve-
riſimilis cõcludatur exceptio?Secunda,an ſi opponatur ex
ceptio & admittatur,vbi dẽt admitti,& replicetur de non
ſpontanea,debeant admitti probationes actoris,an rei,an
vtriuſq;?Et primę reſpondet,ꝙ non neceſſitatur iudex ad
faciendũ exprimere.Ad ſecundam r̃ndet, ꝙ vtriuſq; admit
tant̃ ꝓbationes,& habito reſpectu ad dignitates,& nume-
rũ teſtium,obtinebit qui melius probabit . Antequam va
dam vltra,primo dicto ob.ꝙ cauſa ſit exprimenda, ſicut &
in actione,cui pręſumptio repugnat,ut dicit d.c. conſtitu-
tis.põt r̃nderi q̄a aliud ĩ actione,& aliud ĩ exceptiõe, actio
hñs p̄ſumptionẽ ꝯ ſe non admittitur niſi per cãm iuſtificet̃
ſingularẽ,ex qua excludatur p̄ſumptio ut ibi,ſed bene ad-
c mittitur exceptio,cum ſit fauor rei & defenſionis.[c]Vel dic
ꝙ exceptio & actio,contra quam præſumitur , dummodo
aperte proponantur,non repelluntur ex pręſumptione cõ
tra factũ,ex quo actio & exceptio non concluditur,niſi iu-
dex ex officio ſuo propter pręſumptionem velit a partibus
inquirere de cauſa,& ſic fecit ibi,& poteſt facere hic, vt di
cit decr.ſi tamen hoc non faciat,poteſt vtranque admitte-
re,& poſtea ex ꝓſecutione iudicii ſi tolletur pręſumptio,
obtinebit actor,vel excipiens , alias ſuccumbent ſuis caſi-
bus.Conclude ergo,ſi queris,an actio uel exceptio admit-
tat̃ per iudicem,contra quem præſumitur, dic quandoque
actio uel exceptio eſt inepta ſui propoſitione,uel imperti-
nens,& planum eſt ꝙ non eſt admittenda . De actione eſt
caſus de iud.c.examinata. Et de exceptione eſt caſus de re
ſti.ſpol.ca.ſolicite. & dicam inf. Aut exceptio vel actio eſt
apta,ſed contra factum actionis & exceptionis reſiſtit ius,
ita ꝙ notorie appareat actio uel exceptio inepta,& non ad
mittitur exceptio,niſi aliquo iure ſingulari iuſtificetur , iõ
libellus reiicitur,ſicut exceptio,ſic poteſt intelligi.d.c. con
ſtitutis. de reſti.ſpol.c.ad decimas.li.6.ſimile quod no. Inn.
de off. vic.c.i.& de iud.c.examinata.in additione.de lib.ob
la.c.fi.Quandoque exceptioni vel actioni non reſiſtit ius
commune,ita ꝙ notorie appareat iniuſtitia ,eſt tamen ho-
minis vel iuris præſumptio contra actionem & exceptio-
nem,& libellus in actione admittitur,dictum eſt Innoc. de
libel.obl.c.ii.ubi procedit libellus,peto quod mutuaui ec-
cleſię,licet non allegem verſionem in vtilitatem eccleſię,
& tamen uerſio non pręſumitur niſi probetur.de altero eſt
caſus hic,poteſt tamen iudex quando ſuſpicatur contra fa-
ctum exceptionis compellere partem ad exprimendã cau
ſam,per quam excludatur pręſumptio,ex officio ad refre-
nandam prolixitatem iudiciorum,& ſic eſt caſus hic , licet
ad hoc nõ arctetur,quia ſufficit ut actio & exceptio ſui for
ma ꝓcedat,quod ſit talis,quod ſi ſit vera , debeat legitima
reputari & poſtea veritas reſeruabitur probanda ad diſpu-
tationes,& probationes,& merita cauſę.Habes igit̃ vnum
modum & practicam,quomodo poſſit iudex ſupplere, quã
do ſuſpicat̃ q̄d exceptio non ſit vera vel legitima, quia p̄t
cogere partem ad exprimendam cãm,ꝑ q̃ iuſtificet̃. Aliam
habuiſtis practicam.ſup.de elect.c.cum dilecti,quia quan-
do exceptio proponitur non veriſimiliter,quam habet iu-
dex ſuſpectam,poteſt arctare partem ad promittẽdum cer
tam pœnam in caſu,quo illa non appareat vera vel legiti-
ma,ad hoc quod no.Compo.de ele.c.quod ſicut. Aliam ha
bes in c.paſtoralis,de exce.quia poteſt ſtatuere terminum
intra quem ipſam probet,non tamen ergo ſtatim ipſam re-
pellere poteſt,propter præſumptionem quæ fit contra na-
turam,quia poſſibile eſt quod iuſtificabit illam. ſi tamen ip
ſam repelleret,non iuſtificaret ex hoc tantum appellatio-
nem,niſi in contrarium ipſe offerret ſe ſtatim ipſam proba
turum,vt patet hic,& ii.q.i.c.i.§.ſemper.& vide quod dicit
Inn.de conceſ.præb.c.poſt electionem . Contra ſecundam
reſponſionem ſecundi quæſiti obuiat , quia non videtur ꝙ
teſtes debuerint admitti ſuper directo contrariis articulis.
de proba.c.licet cauſam.inf. de teſti.c.de teſtib.Dic ꝙ ante
publicationẽ poſſunt,& ſic loquitur hic,alias non,niſi ſecũ
dum quod dixi de teſti.c.cum clamor.& c.ex tenore. & q̄d
dixi de teſtib.c.fraternitatis . & ex hoc ſeruatur intellectus
ille,quem poſuit prima glo.quam vide . hic intellectus ali-
qualiter repugnat literę ibi,ſine cauſæ cognitione,q̄a opor
tet ꝙ exponatur.i.ſine cauſæ expreſſione . Item repugnat ĩ
verbo.Inquiri,& illi verbo, Inueniri , quæ ſonant proprie
inquiſitionem.i.inueſtigationem circa merita, non circa p̄
paratoria actionis vel exceptionis. Ideo datur hic ſecundꝰ
intellectus,ꝙ hic adhuc ſint duæ quæſtiones,ſed prima tan
tum mutetur,& eſt quæſtio,an teſtes qui admittuntur ſuꝑ
ſpontanea renunciatione,ſint interrogandi ſuper cauſa re-
nunciationis?& huic papa reſpondet ꝙ ſic, quia non eſt ſu-
peruacuum,imo vtile & neceſſarium.Et eſt ratio,quia hęc
exceptio habet præſumptionem contra ſe, propter non ve
riſimilem vacationẽ,& maxime de eo ꝙ multis laboribus
eſt acquiſitum.Secunda eſt q̄õ an admittantur teſtes acto-
ris,vel rei ſuꝑ ſpontanea renũciatione?& r̃ndetur ꝙ admit
tuntur ambo,vt dixi in p̄cedenti lec. Ecce ergo practicam
ꝑ quã inſtruit̃ iudex,q̄a q̄ñ teſtes examinant̃ ſuꝑ exceptio
ne,ꝯ cuius factũ p̄ſumit̃,dẽt eſſe examinator curioſus ĩ per
ſcrutãdo cauſas renũciationis,maxime q̄ñ eſt ſuſpicio ꝯ eã,
& multæ p̄nt cõcurrere cãæ iiuſtæ,ita ꝙ appareãt cãę tales,
ex q̄bus concludatur exceptio veriſimilis , al̃s cũ exceptio
haberet p̄ſumptionẽ ꝯ ſe, non ſufficeret teſtes ꝓbare exce-
ptiones,niſi tali modo ꝓbarẽt,per quẽ p̄ſumptio exclude-
retur,quod eſt bene notan.Ex quo habes, quod teſtes exa-
a minari poſſunt[a] extra articulum,de facto tamen concludẽ-
te

ADDITIONES

a ¶Negatiua Vide pulchre per Bar.in l.de ęta.in 3.q.prin.ff.de min.

b ¶Defenſionis.An fauendum ſit potius reo,quam actori,uide Barto.in l.de die, in prin.ff.qui ſatiſd.cog.do.Iaſ.in l.non eſt nouum,C.de edendo. Sebaſt. Seb:

a ¶Examinari poſſunt.Vide Modernos.in l.ſi duo patroni,§.idem Iulianus, ff.de iure iuran.Fel.late in c.de teſti.ſup.de teſter. Seb.Sap.